

CORPUS D'ESCRITS MUSICALS EN L'OBRA DE RAMON LLULL

MARCEL CAMPRUBÍ
University of Oxford

RESUM

Ramon Llull (c. 1232 - c. 1316) és una figura a bastament estudiada des de diverses disciplines que, tanmateix, no ha rebut gaire atenció per part de la musicologia tot i presentar una vessant musical de notable interès. El present article ofereix el *Corpus d'escrits musicals en l'obra de Ramon Llull*, un buidatge sistemàtic dels materials de temàtica musical que apareixen en l'obra del mallorquí. A més, s'examinen els estudis fets sobre aquesta temàtica anteriorment, així com les obres que Llull, trobador en la seva joventut, va escriure per ser cantades.

PARAULES CLAU: Ramon Llull, trobadors, joglars, *contrafactum*, regne de Mallorca.

CORPUS OF MUSICAL CONTENTS IN THE WORK OF RAMON LLULL

ABSTRACT

Ramon Llull (c. 1232 - c. 1316) has been widely studied from manifold standpoints. Nonetheless, he has not received much attention in the field of musicology despite his having musical facet of considerable interest. This paper presents the *Corpus of Musical Contents in the Work of Ramon Llull*, a systematic extraction of the materials relating to music which appear in the Majorcan's output. Additionally, an examination of the studies previously carried out on this subject is provided, as well as an assessment of the works which Llull, who was a troubadour in his youth, wrote to be sung.

KEYWORDS: Ramon Llull, troubadours, minstrels, *contrafactum*, Kingdom of Majorca.

Anthony Bonner, en la seva edició de les obres de Ramon Llull, diu que «possiblement l'únic tema medieval sobre el qual Ramon Llull no va escriure gairebé res fou la música».¹ Certament, la música no ocupa una posició central en la

1. Anthony BONNER (ed.), *Obres selectes de Ramon Llull*, vol. 1, Mallorca, Moll, 1989, p. 579.

producció lul·liana, però Ramon Llull ens ofereix, al llarg de la seva ingent obra, fragments sobre diversos aspectes musicals de notable interès.

El mallorquí situa la música en el context de la seva art i presenta en les seves obres diverses definicions de música. A *Ars brevis* diu que «la música és l'art que serveix per ordenar múltiples veus concordants en un sol cant», i de la definició que ofereix a l'*Arbre de ciència* es desprèn que va conèixer la polifonia rítmicament mesurada.² Així mateix, tracta diverses qüestions d'acústica i ofereix descripcions d'algunes pràctiques musicals.

Potser un dels aspectes més destacats de la producció lul·liana en relació amb la música el constitueixen les reflexions al voltant de joglars i trobadors. Ramon Llull fa una distinció molt clara a *Doctrina pueril* entre «els clergues que canten a l'església per lloar Déu i els joglars que canten i toquen instruments davant dels prínceps per vanitat mundana.»³ El mallorquí lamenta que els trobadors i els joglars hagin tergiversat el sentit original del seu art i es dediquin a escriure i cantar cançons que descriu, literalment, com «de puteria i de pecat».⁴ Al *Romanç d'Evast i Blaqueria*, Llull explica que l'ofici de joglaria va ser creat amb una bona intenció: lloar Déu i consolar aquells que pateixen turment, però lamenta que ja no obeeixi al seu propòsit original.⁵

No obstant la crítica demolidora que en fa, Ramon Llull és molt conscient de la capacitat de convocatòria i difusió dels joglars, i per això expressa el desig que aquests aprofitin les seves aptituds per cantar obres moralment profitoses. Aquest anhel, possiblement relacionat amb la idea franciscana de jugar de Déu, l'exemplifiquen diversos personatges del *Romanç d'Evast e Blaqueria* com el Joglar de Valor, el Canonge de Persecució o el mateix Blaqueria.

Cal destacar que el savi mallorquí va ser trobador durant la seva joventut. Fill de barcelonins que prengueren part en l'expedició liderada per Jaume I que conquerí Mallorca l'any 1229, Ramon Llull degué ser educat per administrar el patrimoni familiar i per assumir responsabilitats militars i cortesanes a l'entorn de l'infant Jaume, fill segon del Conqueridor, que va esdevenir rei de Mallorca el 1276.⁶ És en l'època de joventut quan Ramon Llull escriu obres de caràcter trobadoresc, de les quals no s'ha conservat cap mostra. És difícil determinar quin grau de coneixements musicals tenia el mallorquí, però tenint en compte la seva condició de trobador i els escrits posteriors en els quals versa sobre qüestions musicals, és clar que disposava d'uns mínims rudiments musicals.

2. Ramon LLULL, *Ars brevis*, a *Obres de Ramon Llull*, vol. 12, Palma, Comissió Editora Lul·liana, 1923, p. 236. Del mateix autor, *Arbre de ciència*, a *Obres de Ramon Llull*, vol. 11, Palma, Comissió Editora Lul·liana, 1917, p. 218.

3. Ramon LLULL, *Doctrina pueril*, a *Nova edició de les obres de Ramon Llull*, vol. 7, Palma, Patronat Ramon Llull, 2005, p. 193.

4. Ramon LLULL, *Llibre de l'orde de cavalleria*, a *Obres de Ramon Llull*, vol. 1, Palma, Comissió Editora Lul·liana, 1906, p. 228.

5. Ramon LLULL, *Romanç d'Evast e Blaqueria*, a *Nova edició de les obres de Ramon Llull*, vol. 8, Palma, Patronat Ramon Llull, 2009, p. 577.

6. Lola BADIA, *Història de la literatura catalana*, vol. 1, *Literatura medieval (I): Dels orígens al segle XIV*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2013, p. 377-378.

L'esdeveniment que canvià la vida de Ramon Llull va ser la visió repetida fins a cinc vegades de Crist crucificat quan tenia vora trenta anys. Aquestes visions es produïen sempre que intentava enllestir una cançó amorosa destinada a una dama, tal com descriu en la seva obra autobiogràfica *Vita coetanea*:

Quan Ramon era senescal de la taula del rei de Mallorca, era encara jove i es dedicava massa a la composició de vanes cantilenes o cançons, així com altres lascívi del segle. Una nit estava assegut al costat del seu llit, disposat a compondre i escriure en la seva llengua vulgar una cantilena sobre certa dona que llavors amava amb una amor fada. Mentre començava a escriure la predita cantilena, va mirar a la dreta i va veure el senyor Jesucrist com a penjant a la creu. En veure això, va tenir por, i, deixant les coses que tenia entre mans, es va ficar dins el llit per dormir.⁷

A partir d'aquesta experiència, Llull decideix dedicar la seva vida al servei de Déu i a la consecució de tres objectius: la predicació als infidels fins a arribar al martiri, l'escriptura d'un llibre amb el qual es pogués mostrar de manera racional i incontrovertible la veritat de la fe cristiana i la fundació d'escoles-monestir per a la formació de missioners.⁸

CANTAR RAMON LLULL

Malgrat que no hem conservat cap de les seves obres trobadoresques de joventut, sí que disposem d'un seguit de composicions de temàtica religiosa del període posterior a la seva conversió que Llull escrigué per ser cantades. La conversió representà un canvi profund des d'un punt de vista temàtic, però no l'abandonament de les formes i els recursos que havia emprat fins al moment. Així, doncs, la producció poètica lul·liana conservada presenta els gèneres, les formes mètriques i els procediments estilístics propis dels trobadors aplicats a unes obres que pretenen transmetre el seu pensament religiós.

Les obres següents de Ramon Llull es podrien haver compost per ser cantades: *Hores de nostra dona santa Maria* (III.8), *Cent noms de Déu* (III.9), *Desconhort de nostra dona* (III.13), *Desconhort* (III.22), *Cant de Ramon* (III.43.bis), *Del concili* (IV.48) i dos poemes d'estil trobadoresc inclosos en el *Romanç d'Evast e*

7. «Raimundus senescallus mensae regis Maioricarum, dum iuuenis adhuc in uanis cantilenis seu carminibus componendis et aliis lasciuis saeculi deditus esset nimis, sedebat nocte quadam iuxta lectum suum, paratus ad dictandum et scribendum in suo uulgari unam cantilenam de quadam domina, quam tunc amore fatuo diligebat. Dum igitur cantilenam praedictam inciperet scribere, respiciens a dextris uidit Dominum Iesum Christum tanquam pendentem in cruce. Quo uiso timuit; et retis, quae habebat in manibus, lectum suum ut dormiret, intrauit.» (Ramon LLULL, *Vida de mestre Ramon*, ed. i trad. d'Anthony Bonner, Barcelona, Barcino, 2013, p. 38-41)

8. Alexander FIDORA i Josep E. RUBIO, *Raimundus Lullus: An introduction to his life, works and thought*, Turnhout, Brepols, 2008, coll. «Corpus Christianorum. Continuatio Mediaevalis», núm. 214; «Supplementum Lullianum», núm. II, p. 38.

Blaquerna (II.A.19): «A vós, dona verge santa Maria» i «Senyer ver Déus, rei gloriós».⁹

Ramon Llull no va escriure cap de les melodies amb les quals es cantarien les seves obres, i es tracta, doncs, de *contrafacta*: l'adequació d'un nou text a una melodia preexistent. En conseqüència, per tal de poder interpretar les obres del mallorquí, caldria identificar els originals dels quals en va manllevar les melodies, la qual cosa no ha estat possible.

Tanmateix, alguns comentaris en tres de les seves obres permeten plantejar-se en certa manera la qüestió de la seva interpretació. El *Desconhort*, un poema que relata el desànim que sent Ramon Llull en veure que els seus projectes no prosperen com voldria, finalitza dient: «Aquest desconhort canta's en lo so de Berart.»¹⁰ El so de Berart seria la tonada amb la qual es cantaria la *Chanson des Saïnes* de Jean Bodel (c. 1165-1210), *trouvère* d'Arràs. Aquesta cançó de gesta francesa narra la guerra de Carlemany contra els saxons i té com a protagonista el guerrer Berart de Montdidier, fet pel qual també seria coneguda com a *Chanson de Bérard*. Tanmateix, no coneixem quina era la melodia amb la qual es cantava la *Chanson des Saïnes* i la qüestió de com es cantava l'èpica romànica és matèria de debat.¹¹

Les altres dues obres, *Hores de nostra dona santa Maria* i *Cent noms de Déu*, formarien part de l'intent de Ramon Llull d'utilitzar textos seus en el petit ofici marià, format en el seu nucli per himnes i salms. *Cent noms de Déu* és un poema dividit en cent seccions, una per cada un dels noms de Déu, que haurien de ser cantades com els salms.¹² *Hores de nostra dona santa Maria* és un poema de lloança a la Verge dividit en set seccions que haurien de ser cantades com un himne, tal com indica el començament de l'obra: «Deus, en vostra virtut, comença Ramon aquestes “Hores de nostra dona sancta Maria” e canten-se al so dels hymnes.»¹³

9. Les obres se citen amb el títol i número de catàleg establert per Anthony Bonner. Anthony BONNER, *Catàleg indicatiu de les obres autèntiques de Ramon Llull*, Base de Dades Ramon Llull del Centre de Documentació Ramon Llull, en línia a <<http://orbita.bib.ub.es/llull>> (consulta: 16 juliol 2015).

10. Ramon LLULL, *Lo desconhort. Cant de Ramon*, ed. de Josep Batalla, Tona, Obrador Edèndum, 2004, p. 129.

11. Una proposta de com afrontar aquest tipus de repertori la trobem a Antoni ROSSELL, *Literatura i música a l'edat mitjana: la cançó èpica*, Barcelona, DINSIC, 2004.

12. «En cascu dels CENT NOMS preposam posar .x. verses, los quals hom pot cantar segons que els Salms se canten en la Santa Esclèsia. E assò fem per so cor los sarraïns canten l'Alcorà en la mesquita; per que aquestes verses se poden cantar segons quels sarraïns canten.» (Ramon LLULL, *Rims, a Obres de Ramon Llull*, vol. 19, Palma, Comissió Editora Lulliana, 1936, p. 80).

13. Ramon LLULL, *Hores de nostra dona santa Maria*, a *Nova edició de les obres de Ramon Llull*, vol. 11., ed. de Simone Sari, Palma, Patronat Ramon Llull, 2012. p. 55. Simone Sari planteja que les *Hores de nostra dona santa Maria* puguin ser cantades segons els himnes «Memento, salutis Auctor» o bé «Quem terra, pontus, aethera», atribuïts tradicionalment a Venantius Fortunatus. Personalment m'inclinaria pel «Memento, salutis Auctor», ja que, a més de ser un himne per a l'ofici petit de nostra dona per a les hores menors (terça, sexta i nona) així com per les completes, té exactament la mateixa forma mètrica que l'obra de Ramon Llull. Diverses melodies per aquest himne s'ofereixen a

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Si la vessant musical de Ramon Llull no és prou coneguda, és probablement perquè no ha rebut gaires atencions des del camp de la musicologia. Segurament, el primer a tractar-la fou Mariano Soriano Fuertes en la seva obra *Historia de la música española. Desde la venida de los fenicios hasta el año de 1850*. En aquesta obra ens diu que Llull tracta de diverses qüestions musicals —com la divisió proporcional del monocord o el sistema de solmització de Guido d'Arezzo— en l'obra *Ars magna* sota l'apartat «De secreto musica. De concordantia».¹⁴ Tanmateix, Soriano Fuertes comet un error flagrant, ja que l'obra a la qual al·ludeix ni és de Ramon Llull ni duu per títol *Ars magna*. Es tracta, veritablement, d'una obra d'Ivo Salzinger (1669-1728) —lul·lista impulsor del primer projecte d'edició de l'obra completa de Llull coneguda com a edició maguntina (MOG)— que duu per títol *Revelatio secretorum artis*,¹⁵ i és que en els volums primer i tercer de l'edició maguntina s'intercalen, entre les obres de Llull, obres del mateix Salzinger relacionades amb el sistema lul·lià. Lamentablement, fins a dia d'avui algunes publicacions han reproduït l'error de Soriano Fuertes atribuïnt a Llull les paraules del teòleg alemany.

El següent a tractar la qüestió fou Rafael Mitjana en l'obra *La musique en Espagne. Art religieux et art profane*.¹⁶ Malgrat no caure en l'error de Soriano Fuertes, Mitjana desenvolupa una part de la seva exposició basant-se en un suposat tractat de retòrica de Ramon Llull, *In rethoricam isagoge*, que s'ha demostrat que és apòcrif.

El treball sobre Ramon Llull i la música més important fet fins a dia d'avui continua sent el que apareix en l'obra *La música a Catalunya fins al segle XIII*, d'Higini Anglès.¹⁷ Aquest fet no deixa de ser irònic, ja que la voluntat d'Higini Anglès amb aquesta obra era presentar un marc general que, en paraules seves, «donarà matèria per escriure amb els dies una sèrie de monografies ben interessants».¹⁸ Molts són els dies que han passat des que es va publicar l'obra d'Anglès, un ja

Bruno STÄBLEIN (ed.), *Hymnen: Die mittelalterlichen Hymnenmelodien des Abendlandes*, Kassel, Bärenreiter, 1956, col·l. «Monumenta Monodica Medii Aevi», núm. 1.

14. Mariano SORIANO FUERTES, *Historia de la música española: Desde la venida de los fenicios hasta el año de 1850*, vol. 1, Madrid i Barcelona, Martín y Salazar i Narciso Ramírez, 1855, p. 134-139.

15. Ivo SALZINGER, *Revelatio secretorum artis*, a *Beati Raymundi Lulli Operum*, vol. 1, Magúncia, Officina Typographica Mayeriana per Joannem Georgium Häffner, 1721-1742, p. 114-125.

16. Rafael MITJANA Y GORDÓN, *La música en España: Arte religioso y arte profano*, Madrid, Centro de Documentación Musical, Instituto Nacional de las Artes Escénicas y la Música i Ministerio de Cultura, 1993, p. 32-33 (versió castellana de l'obra francesa de 1920).

17. Higini ANGLÈS, *La música a Catalunya fins al segle XIII*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Biblioteca de Catalunya, 1935, p. 373-378.

18. Higini ANGLÈS, *La música a Catalunya fins al segle XIII*, p. x.

llunyà 1935, i d'ençà, poques publicacions n'han tractat¹⁹ i no s'han fet noves aportacions a la matèria.²⁰

Un article com el present troba innegable i elemental justificació en el fet de ser el primer a oferir un buidatge sistemàtic dels materials de temàtica musical presents en l'obra de Ramon Llull, el qual presento sota el nom de *Corpus d'escrits musicals en l'obra de Ramon Llull*.²¹ La celebració del setè centenari de la mort de Ramon Llull es presenta com una ocasió immillorable per posar aquest material a disposició de tots aquells que es vulguin acostar a la vessant musical del doctor il·luminat.

BIBLIOGRAFIA

- ANGLÈS, Higini. *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Biblioteca de Catalunya, 1935.
- BADIA, Lola. *Història de la literatura catalana*. Vol. 1: *Literatura medieval (1): Dels orígens al segle XIV*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2013.
- BONNER, Anthony. *Catàleg indicatiu de les obres autèntiques de Ramon Llull*. Base de Dades Ramon Llull del Centre de Documentació Ramon Llull. En línia a: <<http://orbita.bib.ub.es/llull>>.
- BONNER, Anthony; RIPOLL PERELLÓ, Maria Isabel. *Diccionari de definicions lul·lianes*. Barcelona: Universitat de Barcelona; Palma: Universitat de les Illes Balears, 2002.

19. Maricarmen GÓMEZ MUNTANÉ, *La música medieval en España*, Kassel, Reichenberger, 2001, p. 194-199; De la mateixa autora, *Historia de la música en España e Hispanoamérica*, vol. 1, *De los orígenes hasta c. 1470*, Madrid i Mèxic, Fondo de Cultura Económica, 2009, p. 161-162 i 230-231; *Grove Music Online*, s. v. «Ramon Llull», per Andrew Hughes i Randall Rosenfeld, en línia a <www.oxfordmusiconline.com> (consulta: 16 juliol 2015).

20. Durant el procés de correcció editorial del present article ha aparegut una nova publicació sobre aquesta temàtica amb motiu del setè centenari de la mort de Ramon Llull. L'article, basant-se en la literatura existent, ofereix una interessant visió de conjunt de la vessant musical del mallorquí. Tanmateix, i com tot el que s'havia publicat fins ara, reproduïx l'error esmentat i esmenat en aquesta publicació d'atribuir a Ramon Llull una obra d'Ivo Salzinger (Francesc VICENS, «Ramon Llull i la música: l'aportació del doctor il·luminat a la literatura musical medieval», *Mot So Razo*, núm. 14 (2015), p. 73-82).

21. El *Corpus d'escrits musicals en l'obra de Ramon Llull* s'ha elaborat de la manera més exhaustiva possible tenint en compte algunes limitacions existents. L'obra de Ramon Llull no està totalment editada ni pel que fa a la producció en català ni en llatí. L'edició sistemàtica del corpus lul·lià és una tasca que s'està duent a terme a través de dues iniciatives que encara trigaran anys a completar la seva empresa: la *Nova edició de les obres de Ramon Llull* (Palma, Patronat Ramon Llull a partir de 1990) i la *Raimundi Lulli opera latina* (Turnhout, Brepols a partir de 1975). Per a la realització del buidatge dels materials de temàtica musical presents en la ingent producció lul·liana han estat de gran ajuda les obres següents: Miquel COLOM, *Glossari general lul·lià*, Mallorca, Moll, 1982-1985; Anthony BONNER i Maria Isabel RIPOLL PERELLÓ, *Diccionari de definicions lul·lianes*, Barcelona i Palma, Universitat de Barcelona i Universitat de les Illes Balears, 2002; així com la base de dades del Centre de Documentació Ramon Llull (<http://orbita.bib.ub.es/llull>).

- COLOM, Miquel. *Glossari general lul·lià*. Mallorca: Moll, 1982-1985.
- FIDORA, Alexander; RUBIO, Josep E. *Raimundus Lullus: An introduction to his life, works and thought*. Turnhout: Brepols, 2008.
- GÓMEZ MUNTANÉ, Maricarmen. *La música medieval en España*. Kassel: Reichenberger, 2001.
- *Historia de la música en España e Hispanoamérica*. Vol. 1: *De los orígenes hasta c. 1470*. Madrid; Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 2009.
- Grove Music Online*, s. v. «Ramon Llull», per Andrew Hughes i Randall Rosenfeld. En línia a: <<http://www.oxfordmusiconline.com/>>. [Consulta: 16 juliol 2015]
- LLULL, Ramon. *Vida de mestre Ramon*. Ed. i trad. Anthony Bonner. Barcelona: Barcino, 2013.
- *Lo desconhort. Cant de Ramon*. Ed. Josep Batalla. Tona: Obrador Edèndum, 2004.
- *Nova edició de les obres de Ramon Llull*. Vol. 7: *Doctrina pueril*. Ed. Joan Santanach. Palma: Patronat Ramon Llull, 2005.
- *Nova edició de les obres de Ramon Llull*. Vol. 8: *Romanç d'Evast e Blaquerna*. Ed. Albert Soler i Joan Santanach. Palma: Patronat Ramon Llull, 2009.
- *Nova edició de les obres de Ramon Llull*. Vol. 10: *Llibre de meravelles vol. 1*. Ed. Lola Badia (dir.), Xavier Bonillo, Eugènia Gisbert i Montserrat Lluch. Palma: Patronat Ramon Llull, 2011.
- *Nova edició de les obres de Ramon Llull*. Vol. 11: *Hores de nostra dona santa Maria*. Ed. Simone Sari. Palma: Patronat Ramon Llull, 2012.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. I. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. IV. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. V. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. VI. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. VII. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. VIII. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. X. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XI. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XII. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XIII. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XIV. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XVI. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XVII. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XIX. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres de Ramon Llull*. Vol. XX. Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
- *Obres selectes de Ramon Llull*. Ed. Anthony Bonner. Mallorca: Moll, 1989.
- *Raimundi Lulli opera latina*. Vol. V. Palma: Maioricensis Schola Lullistica del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1959.
- *Raimundi Lulli opera latina*. Vol. XII. Ed. A. Madre. Turnhout: Brepols, 1984.
- *Raimundi Lulli opera latina*. Vol. XIV. Ed. A. Madre. Turnhout: Brepols, 1986.
- *Raimundi Lulli opera latina*. Vol. XVII. Ed. M. Pereira i T. Pindel-Büchel. Turnhout: Brepols, 1989.
- MITJANA Y GORDÓN, Rafael. *La música en España: Arte religioso y arte profano*. Madrid:

- Centro de Documentación Musical: Instituto Nacional de las Artes Escénicas y la Música: Ministerio de Cultura, 1993.
- ROSSELL, Antoni. *Literatura i música a l'edat mitjana: la cançó èpica*. Barcelona: DINSIC, 2004.
- SALZINGER, Ivo. *Revelatio secretorum artis. A: Beati Raymundi Lulli operum tomus 1*. Magúncia: Officina Typographica Mayeriana per Joannem Georgium Häffner, 1721-1742, p. 114-125.
- SORIANO FUERTES, Mariano. *Historia de la música española desde la venida de los fenicios hasta el año de 1850*. Vol. 1. Madrid: Martín y Salazar; Barcelona: Narciso Ramírez, 1885.
- STÄBLEIN, Bruno. *Hymnen: Die mittelalterlichen Hymnenmelodien des Abendlandes*. Kassel: Bärenreiter, 1956. (Monumenta Monodica Medii Aevi; 1)
- VICENS, Francesc. «Ramon Llull i la música: L'aportació del doctor il·luminat a la literatura musical medieval». *Mot So Razo*, núm. 14 (2015), p. 73-82.

APÈNDIX: CORPUS D'ESCRITS MUSICALS EN L'OBRA DE RAMON LLULL

Les obres citades es mostren ordenades alfabèticament amb els títols tal com apareixen en el *Catàleg indicatiu de les obres autèntiques de Ramon Llull*,²² acompanyades del seu respectiu número de catàleg entre parèntesi. En els casos en què existeixen versions en diverses llengües d'una mateixa obra, s'ha optat per presentar la citació en la llengua de la versió que es considera original. Les traduccions són meves quan no s'indica el contrari.

Abreviatures de les fonts utilitzades

Batalla	LLULL, Ramon. <i>Lo desconhort. Cant de Ramon</i> . Tona: Obrador Edèndum, 2004. [Editat per Josep Batalla]
Bonner	LLULL, Ramon. <i>Vida de mestre Ramon</i> . Barcelona: Barcino, 2013. [Editat i traduït del llatí per Anthony Bonner]
NEORL	<i>Nova edició de les obres de Ramon Llull</i> . Palma: Patronat Ramon Llull a partir de 1990.
ORL	<i>Obres de Ramon Llull</i> . Palma: Comissió Editora Lul·liana, 1906-1950.
ROL	<i>Raimundi Lulli opera latina</i> . Turnhout: Brepols a partir de 1975. [Els cinc primers volums de la sèrie foren publicats a Palma, 1959-1967]

Arbre de ciència (III.23)

72. *De estrumentalitat*. Estrumentalitat es aquella forma en l'Arbre elemental don devallen aquests estrumentes sejús qui son en les coses naturals; e aquesta estrumentalitat està en l'Arbre elemental majorment en les flors, car ab la flor se fa lo fruyt. Per açò en lo pomer ha flors qui son estrumentes a les pomes, e en lome ha ulls qui son estrumentes a veer, e ha lenga qui es estrument a parlar, e ha mans qui son estrumentes a obrar e peus qui son estrumentes a anar. E daquests estrumentes naturals prenen los homens semblances en los estrumentes artificials, així com la simfonia qui es estrument a cantar, el coltell a tallar, el cavall a córrer, e la nau a guanyar, e enaixí de les altres coses semblants a aquestes.²³

85. *De sò*. So es sembrat en l'Arbre elemental, en lo qual es generals als sòns sajús e brogits. E son los seus subjects en los encontres de les branques de-

22. Anthony BONNER, *Catàleg indicatiu de les obres autèntiques de Ramon Llull*. Base de Dades Ramon Llull del Centre de Documentació Ramon Llull, en línia a <<http://orbita.bib.ub.es/llull>> (consulta: 16 juliol 2015).

23. ORL, vol. 11, p. 80.

sús, lo qual es confús: e dell devalla sajús lo sò sentit per oír qui es general estrement a les veus e qui es disposat en lo sò desús e aportat de potencia en actu per los moviments dels corses sajús, axí com per lo tro mogut en laer per encontres de vents contraris, e per lo sò del vent en les fulles, e la veu moguda per la lengua.²⁴

2. *De auditus*. *Auditus* es l'altra branca del Arbre sensual, e es enaxí triplicada de .iij. natures, com es la branca qui es visus. E està més per calt e per sec, que per altra complexió; e per açò los corses qui son dessecats per gran calor, son pus sonables e reten pus de sò quels altres, com son tocats: e per açò son les orelles de complexió calda e seca, e per on la còlera gita la superfluitat sua, com siaço que les feces qui ixen de les orelles sien de complexió calda e seca.

En *auditus* es *auditium* qui es una de les seues parts essencials, e es oíble qui es de la essencia de *auditus*, e es oír qui ix damdós e ix en la essencia de *auditus* e en *ekka* beux e romàn una de ses parts essencials. E en aquestes .iij. parts essencials *auditius* es sustentats, axí com la volentat qui es sustentada en son propi volitiu volible e voler. E es una audiabilitat comuna qui es de a essencia e part del Arbre sensual estesa en laer en la pera e en lo fust, e sustentada en elemental natura e vegetal per continua quantitat; e per açò com la pera es tocada ab lo ferre e laer ab la verga, ix aquella audibilitat en actu per lo moviment fet en lo feriment e tocament: e aquella audiabilitat ateny *lauditium* en son propi oíble qui es de la sua essencia, lo qual ab la audibilitat estranya participa en especia, e la semblança de la qual la digestiva digereix en la audibilitat dedins, segons que desús havem dit; e daquell atenyiment se sigueix un oít accidental del qual es habituat e vestir loír dedins substancial.

Es *auditus* necessari a viure per ço que sien los hàbits de les sciencies e memoria de les coses passades, e que pusquen esser industria e manera e reebre les coses esdevenidores; car sens *auditus* los animals no haurien manera de viure, nils homens porien haver conexença de Deu ni de les seues obres. Es encara *auditus* part substancial del Arbre sensual, e ls seus concrets essencial atretal; mas los hàbits que preen son accidentals e poden anar e venir sens corrupció dell.²⁵

8. *De la semblança deffatus*. *Effatus* es una branca del seny segons que havem provat, e pus longament ho havem provat en lo seu tractat que n'avem feyt; del qual *effatus* trau la ymaginaria la sua semblança, axí com lo foc qui quant escalfa laygua freda, trau la calor en actu que era e ptencia en laygua freda, de la qual vest la fredor de laygua estant dedins aquella calor, e la qual calor atractible es de la essencia de la calor atractiva. En semblant manera la ymaginativa trau la sua semblança de *effatu* en lo qual està en potencia, en quant *effar* es ymaginable per raó de la concepció dedins manifesta en la vou; de la qual semblança la ymaginativa vest en la sua ymaginabilitat propria, distincta en subject e no en especia, a la ymaginabilitat, en qui *effar* es vestit de fantàstica semblança que ix de la ymaginativa general e qui es ens real tocada per la especial, qui es part del ymaginativu indi-

24. ORL, vol. 11, p. 87.

25. ORL, vol. 11, p. 121.

viduat en especia humana, o en especia de cavall e axí de les altres. E per açò los joglars ymaginen enans les notes que conçeiben dedins, e les semblances daquelles traen en les paraules que disen en la boca ab la lengua, o en les semblances de les paraules les quals formen los estruments, axí com en la viola o en la simfonía. Açó fer ni porien sens que la ymaginativa no presés semblança en sa especia de effar o de les semblances de effar.²⁶

6 m) *De música*. Lo músic consira les vous dispostes a esser altes e baxes e mijanes, longues e breus, grosses e primes, proporcionades als accents de les vocals e de les consonants, per ço que pusca ornar les vous e les melodíes dels estruments qui son plaents a oír e alegrar los coratges dels homens; e per açò ordena art e manera com traga les vous qui estàn en disposició de plaent sò e vou com venga en actu làbit musical. Els començaments primers e naturals estàn en les formes que dites havem en lo procés dels arbres, dels estincts dels quals lo músic ha estinct natural del qual trau làbit musical, axí com lo ferrer qui trau lo clauell de la massa del ferre, de potencia en actu, per ço que ús de la fi per raó de la qual es ferrer; e per açò son los rayls els troncs e les altres parts dels arbres començaments primers e naturals don devallen los començaments artificials de la art de música.²⁷

6. *De les flors del Arbre celestial*. E daquestes flors desús no son les flors dejús per essencia ni materia, axí com la nota de la viola qui no es de la essencia de la nota dedins quel juglar ha en la fantasía, mas que les flors sajús son mogudes per los agents naturals dejús ab ajuda de les flors desús, movents los agents naturals ques mouen a produir les flors dejús, segons cors natural, de les essencies dels agents, axí com lo son de la viola que es multiplicat de les essencies accidentals dels tocaments fets en les cordes, e lo leó qui produu de la sua substancia l elementar el vegetar el sentir el ymaginar, com engendra altre leó.²⁸

De les questions de les branques del Arbre ymaginal. 35. QUEST. Es demanat si la ymaginativa es sembrada en lo sòn del tro e de la campana e en la vou que fa la lengua e en la nota que fa lo músic dedins effatus, la semblança de la qual tramet defora en la viola. –SOL. La ymaginabilitat e la sua propia ymaginabilitat qui es de la sua essencia, estàn dins lanimal e son de la sua essencia e parts substancials de les quals es la ymaginació; e la ymaginabilitat del sòn del tro, de la campana, de la lengua e de la viola, està estesa e sustentada en los .iiij. Arbres primers, de la qual ymaginativa dedins atrau e multiplica les semblances que cull en la ymaginabilitat dedins; e vé a les branques del Arbre ymaginal.²⁹

5. m) *De les questions de música*. 194. QUEST. Ramon, lo músic consira enans lo accent de les letres vocals, que de les consonants, adoncs com atroba lart de música? –SOL. Lart de música es semblança de sò e de veu exida del Arbre elemental, en lo que sà segons natura primerament als seus accidents que als accidents dels altres arbres.

26. ORL, vol. 11, p. 161-162.

27. ORL, vol. 11, p. 218.

28. ORL, vol. 12, p. 133.

29. ORL, vol. 13, p. 69.

195. QUEST. Ramon, lo músic en qual letra vocal comença a consirar lart de música? SOL. Negún accent es tant comú ni tant leuger com de la letra de .a., e per ço los infants comencen enans als accents de la letra de .a. que als accents de les altres lletres; e açò metex fan los homens quant se moren ques planyen més per la .a. que per les altres lletres.

196. QUEST. Les fembre per que usen més de laccent de la .i. que de la .a.? –SOL. Per ço com les fembres no han nou en la gargamella axí com los homens, han pus prima veu quels homens.³⁰

De separabilitat e inseparabilitat. 474. QUEST. Ramon, dels ulls den Martí qui pert la vista, es separada la potencia sensitiva? –SOL. En negún estrument sensual la sensitiva no es pot separar radicalment del Arbre elemental e vegetal, mas estrumentalment, per privada disposició de les .iiij. formes, ço es a saber, la elementativa vegetativa e sensitiva està separat lorde del orguen sensat; e açò apar en la figura de lestrument artificial, axí com lo juglar qui no pot manifestar la nota que ha en son cor ab la viola qui no es temprada ni disposta a sonar.³¹

Ars brevis (III.77)

De centum formis, 85. Musica est ars inventa ad ordinandum multas voces concordantes in uno cantu.³²

Ars generalis ultima (III.80)

85. *De musica.* Musica est ars inuenta ad ordinandum multas uoces concordantes in uno cantu, sicut multa principia ad unum finem. Et ista definitio significatur per definitionem concordantie et principii.

Item: Incepta est per correlatiuos musicae. Sicut enim carpentator concipit figuram archæ in sua mente et eam deducit de potentia in actum, sic quidem musicus concipit uocem ordinatam in mente, et ipsam deducit in tertiam speciem regulæ C. In qua musica est habitus, cum quo musicus est practicus. Musicus est practicus, per sex gradus ascendendo et descendendo, sic dicendo: Ut, re, mi, fa, sol, la. Sed hic miratur intellectus: Quare sunt sex gradus et non plures nec pauciores? Sed recordatur capitulum rectitudinum, supra tractatum. Et in isto passu cognoscit intellectus, per quem modum se debet adiuuare cum centum formis, superius tractatis, applicando illis dubita acquisita. Sed adhuc miratur intellectus de quinque uocalibus: Quare sunt quinque, et non plures, neque pauciores? Sed recordatur quattor sphaeras elementorum et quintam essentiam, quae sunt per

30. ORL, vol. 13, p. 253.

31. ORL, vol. 13, p. 488.

32. ROL, vol. 12, p. 236. (Traducció: «La música és l'art que serveix per ordenar múltiples veus concordants en un sol cant.»)

tertium et septimum subiectum significatae. Et quia ipsae consistunt in motu, et quia motus generat sonum, et musicus a sono extrahit uocem, inde cognoscit intellectus, quod ordinata uox primitiua est per quinque uocales simplices, ex quibus deriuantur litterae consonantes siue compositae. Et sic cognoscit, quare sunt quinque uocales, et non plures, neque pauciores.³³

Ars mystica theologiae et philosophiae (IV.19)

4. *De Musica*. Musica est ars distinctiva sonorum. Cuius subiectum est numerus ad sonos relatus; et hoc per generalem scientiam regulatur. Quoniam sua principia a tertia circulatione resecantur, scilicet a maioritate, minoritate, concordantia; et aliis, quae sonis et numeris applicantur.³⁴

Art amativa (III.2)

11. *De concordança*. Aquesta art d'amor es enaxí amabla sota raó de concordança de semblances aplicades a amor, com es la veu dels dos musics unibla, sots art de musica, a un so.³⁵

Diferencia fi. 765. La egualtat del amic e del amat cantava una canço de diferencia damic e amat, en .j.^a esgleya qui era de fi amor.³⁶

33. ROL, vol. 14, p. 362-363. (Traducció: «85. *Sobre la música*. La música és l'art que serveix per ordenar múltiples veus concordants en un sol cant, així com molts principis per a una finalitat. I aquesta definició significa per definició concordància i principi.

»Així com un fuster concep mentalment la figura d'una arca i ell mateix l'eleva de la potència a l'acte, així el músic concep una veu ordenada en la seva ment, ja que la música és un hàbit en el qual el músic té pràctica. La música es practica a través de sis graus ascendents i descendents tot dient: ut, re, mi, fa, sol, la.

»Per què són sis graus i no més ni menys? Recordeu el capítol rectament tractat anteriorment i compendreu que mitjançant l'aplicació de les cent formes discutides anteriorment no hi ha dubte possible. Tanmateix, encara em pregunto el perquè de les cinc vocals. Per què en són cinc i no més ni menys? Recordeu les quatre esferes dels elements i la cinquena essència. La veritat consisteix en moviment i el moviment genera so. El músic extreu la veu del so i coneix que la veu primitiva s'ordenava per cinc vocals simples, de les quals derivaren les consonants i altres compostos. I sapigueu que és per això, que hi ha cinc vocals i no més ni menys.»

34. ROL, vol. 5, p. 464. (Traducció: «4. *Sobre la música*. La música és l'art dels diversos sons. Tracta dels nombres relacionats amb els sons i regulats per la ciència general, atès que els seus principis es desprenen de la tercera circulació, és a dir, de la majoria, la minoria i la concordança, i d'altres que s'apliquen a nombres i sons.»)

35. ORL, vol. 17, p. 124.

36. ORL, vol. 17, p. 228.

Doctrina pueril (II.A.6)

74. *De Geomatria, Arismetica, Musica, Estronomia*, 6. Musica es art per la qual avem doctrina a cantar e a sonar esturments dretament, e tost e espau, alsant e baxant e agual los punts e les veus, en tal manera que sien concordants diverses veus e sons. On, aquesta art es, fil, atrobada per so que cantant e ab esturments hom sia loador de Deu. E aquesta art tenen los clergues qui canten en l'esgleya per loar Deu, e contra los compensanets d'esta art son los juglás, qui canten e sonen esturments denant los prínceps per la vanitat mundana.³⁷

91. *De la manera segons la qual hom deu nodrir son fil*, 5. Acustumar son infant a hoyr vanitats, leges paraules, romansos, cansons e esturments, e les altres cozes qui donen moviment de lutzuria, es verí e tuxech en lo remembrament e en l'enteniment e en la volentat de son fil, per lo qual verí e tuxec guasta e malmet los bens que li lexa, e enprezona sa anima en foch perdurable. Hon, a mortificar aytal verí ha mester paraules e libres qui parlen de Deu e del meyspreament d'aquest mon, anans que'l verí ne'l tuxec sia multiplicat en custuma.³⁸

100. *De Paradís*, 5. Denant nostre senyor Jesuchrist veurás, fill, estar nostra dona santa Maria, e veurás pprofessó e renchs de tots los angels, archangels, martirs, prophetes, vergens, confessors, abbats, e oyrás que tots, ab cants de molt gran dolcor, loaran e beneiran nostre senyor Deus aytant de temps com Deus estarà al cel ne durará en sa gloria, ço es, perdurablement sens fi.³⁹

Llibre de contemplació en Déu (I.2)

111. *Com hom se pren guarda de so que fan los reys nils prínceps daquest mon*, 14. Dels prínceps, Sènyer, non veg negú qui sia tan coratjós ni tan desijós de honrar vos ni de donar laor a vos, com son donrar e de loar sí meteys: car tot el dia veg que donen a juglars e lagoters per tal quels loen: e tot dia veg que guerrejen los uns los altres, per tal que los uns sien honrats sobrels altres.⁴⁰

111. 21. Lo príncep, Sènyer, com ha molt menjat e begut e es levada sa taula, sempre veg que venen estruments e juglars e lagoters qui parlen de vanitats, e dien cansons qui no parlen sino de luxuria e de vana gloria. On, com ells deurien remembrar vos e fer gracies a vos, ells an en memoria aquelles coses qui no son a vos plaents e qui son occasio com vos siats ublidat e desobeyt.⁴¹

111. 22. Oh Senyor ver Deus, qui sots plaers e qui sots desijat sobre tots desigs! Los prínceps veg que es cuiden que veritat estia en boca de juglars e dels homens lagoters e dels homens mundans vanaglorioses. Mas no es enaixí, [...] la

37. NEORL, vol. 7, p. 193.

38. NEORL, vol. 7, p. 252.

39. NEORL, vol. 7, p. 282-283.

40. ORL, vol. 4, p. 53.

41. ORL, vol. 4, p. 55.

veritat es atrobada en los homens religioses e en los homens que renunciën a est mon e qui menyspreen aquest mon.⁴²

118. *Com hom se pren guarda de so que fan los juglars.* 1. Ah Deus, pare celestial, en lo qual es tota sancteta e tota senyoria e tota gloria e tota benediccio! La art, Sènyer, de juglaria comensá en vos a loar e en vos a beneyr: e per assò foren atrobats estruments e voltes e ays e son novells, ab que hom se alegrás en vos.

2. Mas segons que nosaltres veem ara, Sènyer, en nostre temps tota la art de juglaria ses mudada; car los homens qui sentremeten de sonar estruments e de ballar e de trobar, no canten ni no sonen los estruments, ni no fan verses e cansons sino de luxuria e de vanitats daquest mon.

3. Aquells, Sènyer, qui sonen los estruments e qui canten de puteria e qui loen cantant aquelles coses qui no son dignes de esser loades, aquells son malayts, per so con muden la art de juglaria de la manera per que la art satrobá en lo comensament. E aquells, Sènyer, son benahuirats qui en los estruments e en les voltes els lays salegren es deporten en la vostra laor e en la vostra amor e en la vostra bonea; car aquells mantenen la art segons so per que fo comensada.

4. Paternitat e filiacio e processio sia coneguda per tots temps a la vostra sancta simpla unitat, sènyer Deus; car nos veem, Sènyer, amar e honrar los juglars e ls trobadors, per so com canten e ballen e troben verses e cansons e danses e balades. On, per la bellea dels balls e dels mots e de les novelles raons que atroben e dels mots e de les novelles raons que atroben e dels bons sons, veg que son escoltats e demanats e apellats e volguts e amats.

5. Si los homens, Sènyer, se prenien guarda del mal ques seguex per los juglars e per los trobadors, ni com lurs cantars e lurs estruments contenen vils obres e de poc profit, ja no serien los juglars nils trobadors tam be acullits ni tam be emparats com son.

6. Per los estruments quels juglars sonen, e per les novelles raons que atroben e que canten, e per los novells balls que fan e per les paraules que díen, es ublidada, Sènyer, la vostra bonea e la gloria gran e la gran pena qui es en laltre seggle. E per so quels juglars fan, Sènyer, son remembrades totes les obres de peccats e son amades totes les maneres per que hom es desobedient a son senyor e a son salvador.

7. Eternal Senyor en lo qual son acabades totes les glories e totes noblès e totes vertuts! Nos veem que per so aquels juglars fan e díen, que son contensons e guerres e baralles entrels prínceps els cavallers els pobles. E per los juglars son dones desmaridades, e puncelles corrompudes e ensutzades: e per los juglars son homens altius e ergulloses e desconexens e desleyals.

8. Los juglars veem, Sènyer, que de nits van sonant los estruments per les places e per les carreres, per tal que moven lo coratge de les fembres a puteria, e que fassen falsia e traicio a lurs marits. On, los juglars, Sènyer, no tan solament los abasta lo dia a fer mal e a tractar, que encara volen fer mal de nits, on totes coses an occasio que posen, e que cessen de fer mal.

42. ORL, vol. 4, p. 55.

9. Los malvats juglars veem, Sènyer, esser maldígols e malmescladors entre un príncep e altre, e entre un baro e altre; e per la mala fama que sembren los juglars, e per loy e la mala volentat que engenren entrels alts barons, per so veem destruir einperis e regnats e comdats e terres, viles e castells. E doncs, Sènyer, ¿quals homens fan tant de mal en est mon com juglars?

10. Ah Sènyer Deus, qui guardats e salvats e beneficiats los vostres pobles! Nos veem que los juglars an presa art e manera de mentir; car aquelles coses qui no son dignes de esser loades e qui deuríen esser avilades e menyspreades, aquelles díen que son bones e veres e nobles; e aquelles coses qui son veres e dignes de esser loades, aquelles son per los juglars represes e escarnides e maldites e menyspreades.

11. Si null hom es, Sènyer, gran luxuriós ni gran escarnidor ni gran guastador ni ple de vicis ni de peccats, aquell serà loat e preat e amat per los juglars. E aquells homens qui son vertaders e honests e savis e be acostumats, aquells serán desamats e desloats per los juglars.

12. Tota la ocasió per quels juglars, Sènyer, son mentiders e reprenen so que faría a loar e loen so que faría a rependre, esdevé per raó dels malvats prínceps e dels necis rics homens qui amen so qui es fals e an en oy so qui es ver: car per esta mala manera quels juglars conexen en los prínceps e en los grans senyors, prenen manera de mentir, e van per aquella manera quels prínceps els grans homens amen ni volen.

13. Forsa e vertut e sentetat e granea e benediccio e noblea sia coneguda esser en vos, Sènyer Deus; car molt he gran desitg que veés juglars vertaders qui loassen so que fa loar e blasmassen so qui fa a blasmar: e encara he, Sènyer, desig que null hom no sabés trobar ni cantar ni sonar null estrement, si doncs no era servidor e juglar de vera amor e de vera valor, e que fos sotmès e amador de veritat.

14. Tot dia veem, Sènyer, anar juglars com a folls, e fan semblant doradura, e son certs an ajustar diners entre les gents nescies. On, com per ajustar diners los homens pren ábit e juglaría de fullía, gran meravella me do, com pot esser que per amar vos e per loar vos e per guanyar de vos gloria e benediccio, no son molts homens qui vagen com a folls en les corts dels reys e dels alts barons, e que repressen los falliments quis fan contra los vostres manaments.

15. Molt son meravellat, Sènyer, com pot esser que aquest mon, qui es vil e mesquí e trespassable e pobre de tota valor, ha més juglars e més loadors que vos, qui sots senyor acabat, eternal, cumplit de tots bens. Car qui guarda los juglars daquest mon, totes les terres ne veurá plenes, car cascun hom es juglar de sí metex a loar: mas los vostres juglars tant son pocs, que apenes paren entrels altres.

16. Senyors forts sobre totes les forces, Senyor poderós sobre tots els poders! Per so ha en est mon tants juglars, com los prínceps els homens rics donen grans dons als homens qui ells loen. E doncs, Sènyer, com vos siats senyor tam bon donador, e com vos donets tan grans dons e tan nobles, ¿com pot esser que vos no avets més de loadors quels homens daquest mon vanaglorioses, no com popot esser que null hom se guab ni s fenya que sia juglar vostre ni ben deidor, pus que ell orne ni pinte ses paraules per tal que sia loat de les gents? car aquell, segons veritat, més es juglar de sí metex que de vos.

17. Si tots los juglars qui son loadors dels prínceps e dels homens mundans e de les vanitats daquest mon e de sí meteys, e totts los juglars ypocrites qui loen vos per tal que sien loats de les gents e oper tal que pusquen aver delits temporals; si tots aquest juglars, Sènyer, eren triats a una part, pocs servién aquells qui vos loen e beneexen ab vera entenció e ab amor verdadera.

18. Jassía so, Sènyer, que los juglars vertaders qui loen vos, sien pocs a esguart dels altres juglars mentiders, molt valen més los vostres loadors els vostres juglars, que no fan altres juglars, jassía so que sien molts: car més val, Sènyer, laor d'un juglar vertader, que totes quantes laors díen los juglars mentiders; car hom qui loa mintent, no loa, ans desloa; ni no honra aquell qui loa, ans lo desonra.

19. Oh vos, Sènyer ver Deus, qui enluminats los coratges dels feels crestians de vera fe e de bones obres! Volrí veer, Sènyer, dels prínceps e dels alts barons, e que anassen dient la propietat qui es en los dos moviments e en los cinc senys corporals e los cinc espirituals, e que dixessen totes les propietats qui son en les cinc potencies de lanima.

20. Si aytals juglars, Sènyer, anaven pes lo mon, aquells seríen vertaders juglars e loaríen so qui fa a loar e rependríen so qui fa a reprendre. Mas per so car les gents no volen esserrepreses de lurs falliments e volen aver laor de lurs greus falliments, per assò son tan pocs juglars de veritat, en son tants de mentiders.

21. Aquells qui volen esser juglars vertaders, en vos a loar e a honrar e a amar e a servir, venguen, Sènyer, e vagen per aquesta Art de Contemplacio: car en ella atrobarán moltes de novelles raons e moltes de belles paraules per les quals vos porán loar e amar e servir: car tota aquesta obra, Sènyer, es comensada e feta per donar laor de vos, e per enamorar en vos e per honrar vos.

22. Senyor ver Deus, qui us encarnás en nostra dona Sancta María per tal que recreássets lumanal lynatge! Nos veem, Sènyer, que los juglars ballen e canten e sonen estruments davant los homens, per tal que ells moven a alegre e a pllaer de lur cantar e de lur ballar e dels estruments que sonen: e puxes com los an alegrats, veem que los juglars demanen e queren a les gents. On, beneyt siats vos, Sènyer, qui volgués esser home e volgués esser plorós e conciríós e angoxçós e turmentat e mort, per tal que alegrássets nosaltres en la gloria del parays.

23. Si los juglars, Sènyer, per art e per subtilea que an, saben concordar la nota el ball e les voltes els lays que fan en los estruments, ab la nota que imaginen en lo cor, ¿com pot esser aquesta maravella, Sènyer, que ells no saben obrir lur cor a loarvos e a conèxer que ells no deuen loar nulla cosa don mal esdevenga? e com pot esser que ells no conexen en sí meteys esser ubligats a loar vos, don tots bens esdevenen?

24. Molt hom neci, Sènyer, dona als juglars dons mellor que a ells no tanyen a donar ni als juglars a reebre; e puxes com los juglars an reebuts los dons, aquells homens qui pus los en tenen per pecs ne per necis son los juglars meteys quilts dons han reebuts.

25. Divinal Senyor, en lo qual sajusten totes les amors e totes cogitacions e tots els pensaments qui son bons! Los juglars mentiders e malparlers veem, Sènyer, qui van vestits de vestidures reyls, e menuguen davant los prínceps de les

nobles viandes quels prínceps menuguen: mas los mesquins de pobres qui per amor de vos demanen, los quals desijen que poguessen aver de les viandes que romanen als juglars, aquells, Sènyer, veem estar fora del palau vestits de vils draps romputs, e son morts de fam e no es quils obra la porta ne qui bella carals fassa ni bon respot.

26. Als juglars, Sènyer, veem que son donats cavalls e palafrens e enaps dargent e nobles vestiments e diners daur e dargent e daltres rics dons: mas als mesquins de pobres qui tot dia us van nomenant e reclamant, a aquells veem, Sènyer, que son donats vils dons; car ab una mealla o ab una poca pessa de pa o ab una vestiadura rota los cuida hom satisfacer a lur gran pobretat.

27. Los juglars, Sènyer, veem que com hom lur dona, ja tan gran do hom nols darà, que ells ne reten gracies a vos; e tot quant hom lur dona, tot ho deguasten e u malmeten. Mas no es enaxí, Sènyer, dels homens pobres qui van acaptant per les portes; car tan poc do hom nols dona, que ells per aquell do no fassen gracies a vos, e estojense so quils sobra, al temps de necessitat, com no atroben qui re lur do.

28. Vertader Senyor! A vos dia gloria e laor per tots temps: car en tot lo mon no veg neguna art tan vil com art de juglaría: e assò esdevé per so car los juglars son los pus enujosos homens els pus proxòvols els pus mentiders els pus repnedors que neguns homens qui sien en tot lo mon. E encara es, Sènyer, ávol art de juglaría sobre totes avoleès e sobre totes viltats, per so car neguns homens no viuen ab tant de supplici de les gents de les gents com ell fan; ni a nulls homens no diu hom tan de no com ell fa. E so per que hom diu més vegades de no als juglars que no a altres homens, es per so car nulls homens no queren tant com ells fan.

29. So per que tant es ávol la art de juglaría, es, Sènyer, per so car loen los homens mintent, e si hom nols dona nils te pagats, díen dom mal, mintent. On, com los homens mundans amen vana gloria, per so donen als juglars, que mal no diguen e que diguen de hom be, lo qual be no es en aquells qui volen esser loats.

30. Com lo vostre fals loador e mintet maldeidor; pus que vos lavets esguardat ab los vostres ulls piadosos plens de misericordia, daquí avant proposa, Sènyer, que sia vertader juglar, en donar laor vertadera de son Senyor Deu.⁴³

125. *Com hom ou veus e paraules*, 4. Con les orelles corporals oen estruments concordants, feens sons e balls e voltes e lays, adoncs, Sènyer, les orelles del cor oen plaer e bon saber e donen alegre e pagament a la anima.⁴⁴

125. 5. On, enaxí com per los sons que hom ou en los estruments, son alegrats los senys espirituals de la anima.⁴⁵

143. *Com hom es sensible de luxuria*, 20. Luxuria fa fer cançons e dances e sons e voltes e lays als trobadors qui per luxuria son loadors e cantadors. On, ¿quels val, Sènyer, loament de faysons ni ajensaments de paraules, pus que la obra per la qual son cantadors es tota plena de pudors e dorrèes e de sutzetats?⁴⁶

43. ORL, vol. 4, p. 97-103.

44. ORL, vol. 4, p. 144.

45. ORL, vol. 4, p. 145.

46. ORL, vol. 4, p. 261.

215. *Com hom sasubtila en les coses essencials e en les coses entellectuals*, 7. Desitjat Senyor per los bonahuirats religiosos qui de vos se enamoren! Vos, sàbets, Sènyer, que alcums homens an subtilea en parlar, altres en cantar, altres en trobar, altres en sonar viúla, altres en sonar laút, e axí dels altres estruments.⁴⁷

260. *Com nostre Senyor Deus ha manat a home que no fassa luxuria*, 4. Per-durable Senyor en tots temps! Sensualment sentim e entellectualment entenem que tots los .v. senys corporals son occasio a home de Luxuria si hom nols mortifica ab sa entellectual natura; car per veer belles fembres e bells ornaments, e per oyr cants e lays e estruments, e per odorar flors e olmesc, e per gustar viandes caldes e humides, e per sentir plaers, se mou lo cors del home a luxuria.⁴⁸

284. *Com se tracta de la manera segons la qual los homens mundans an major amor a les coses mundanes, que no han a nostre Senyor Deus*, 13. On, deym que sensualment sentim que los homens daquest mon an molt gran plaer e grans delits en cassar e en ballar e en estruments e en cavalcar e en jugar e en riure e en assolassar e en los altres plaers dest semblant.⁴⁹

284. 15. Sènyer, hom sadelit pus fortament en lo volar del falcó, en lo córrer del cavall o en lo sò que fa el budell en lo laút, que no fa en les obres qui son fetes per vostre acabat poder e saber e voler.⁵⁰

298. *Com hom ha amor a ordonacio*, 18. Gloriós Senyor! Enaxí com los ulls son donats al cors per tal que lendressen per les vies on aquell cors es movable, enaxí lo remembrament e lentiniment el voler es donat al cors per tal que sia ordonat e endressat en totes ses sensualitats; e enaxí com per la corrupcio e per la privacio de la vista lo cors ha passió e ha desendressament en son moviment, enaxí com la ànima se desordona en son remembr e en son entendre e en son voler, adoncs se desordenen es desendressen los .v. senys sensuals: car en axó com les-strument on hom fa lo ball o la nota se desordena per les cordes qui no son temprades ni ordonades, axí los .v. senys se desordenen per so com les .iiij. virtuts no son ordonades.⁵¹

352. *Com hom encerca la art e la manera com sapia adorar e contemplar entellectualment per timologia e allegoria e anigogía nostre Senyor Deus*, 30. Misericordiós Senyor! Com lo trovador cové de necessitat que tenga son enteniment e son remembrament e son voler als mots e al sò e a la cansó que vol atrobar, enaixí tot home qui moralment vulla adorar e contemplar pot per la art damunt dita costrenyer son enteniment a entendre e son remembrament a membrar e son voler a amar en aquelles coses en queus vol adorar e contemplar.⁵²

365. *Com hom adorant e contemplant lonrat Deus gloriós, reeb gracia e benediccio de nostre Senyor Deus*, 27. On, beneyt siats vos, Sènyer Deus: car en així

47. ORL, vol. 5, p. 391.

48. ORL, vol. 6, p. 304.

49. ORL, vol. 7, p. 146.

50. ORL, vol. 7, p. 147.

51. ORL, vol. 7, p. 302.

52. ORL, vol. 8, p. 456.

com la nota del ball se forma en la mutiva entellectual en la tempransa de la memoria e de l'enteniment e del voler, e per lo atemperament entellectual se forma la-trempament sensual en lo laút o en la viúla, enaixí atemperament de entellectuals potencies es occassió de atemperades sensuais potencies, e latemperament sensual e entellectual es aparellament on hom es endressat a esser vertós e a esser contra vicis, per lo qua aparellament hom es endressat a reebre gracia e benedicció.⁵³

Llibre de l'orde de cavalleria (II.A.5)

Part Segona: la qual parla del ordre de Cavallería e del offici qui pertany a cavaller, 1. Offici de cavaller es la fi e la intencio per la qual fo començat lordre de cavallería. On, si cavaller no usa del offici de cavallería, es contrari a son ordre de a los començaments de cavallería demunt dits: per la qual contrarietat no es ver cavaller, jassía appellat cavaller: e aytal cavaller es pus vil que lo tixedor ne lo trompador qui seguexen lur offici.⁵⁴

Quarta part, que mostra la manera segons la qual escuder deu reebre lordre de cavallería, 3. Lescuder deu dejunar, la vigilia de la festa, per honor del sant de qui es feta festa. E deu venir a lesgleya pregar Deu, la nit ans del die que deu esser cavaller, e deu vetlar e estar en pregueres e en contemplacio e en oir paraules de Deu e del orde de cavallería. E si scolta juglars qui canten o parlen de putaría ni de peccat, en lo començament que entre lordre de cavallería, comensa a desonrar e a menysprear lordre de cavallería.⁵⁵

Llibre de meravelles (II.B.15)

30. De la generació de les plantes, 4. Per aquell palau anaven juglars cantant e sonant esturments per tal que·ls homens qui en aquell palau menjaven se delitassen.⁵⁶

40. En qual manera Na Renart fo porter del rey, 8. –Sènyer –dix Na Rarnart–, en ·i^a. vall hac un juglar posat son alduf qui penjava en un arbre, et lo vent menava aquell alduf e faya-lo ferir en les branques de l'arbre. Per lo feriment que·l alduf faya de si matex en l'arbre, exia del alduf una gran veu, la qual retendí tota aquella vall.⁵⁷

41. Dels missatges que lo Leó tramés al rey dels homens, 7. Un dia s'esdevench que aquell cavaller encontrá dos juglars que venien de la cor del rey, lo qual hac donat diverses vestedures a aquells juglars.⁵⁸

53. ORL, vol. 8, p. 623.

54. ORL, vol. 1, p. 212.

55. ORL, vol. 1, p. 228.

56. NEORL, vol. 10, p. 195.

57. NEORL, vol. 10, p. 237.

58. NEORL, vol. 10, p. 247.

41. *Dels missatges que lo Leó tramés al rey dels homens*, 7. Lo rey convidá un dia los missatgers et tench aquell dia gran cort. En una bella sala menjava lo rey et la regina ab gran re de cavallers et de dones, et denant lo rey menjaren los missatgers. Dementre que'l rey et la regina menjaven, juglars anaven cantant e sonant esturments per la sala, amunt et avall, et deyen cantars desonestes e contraris a bons nodriments. Aquells juglars loaven ço que faya a blasmar et blasraven ço que faya a loar, et lo rey et la regina et tots los altres reyen et havien plaher de çò que aquells juglars feyen.⁵⁹

Llibre de santa Maria (III.7)

12. *De justicia*, 6. Un pastor havia perdudes moltes ovelles que un lop havia devorades dementre que aquell pastor era anat ballar e cantar a unes noces.⁶⁰

14. *De beutat*, 7. Reyna! Car vos sots bella e plena de beutats, vos fan les gents bella esgleya e gran e bell altar e bells vestiments, e bells cants son dits de vos per molts homens e en diversos locs.⁶¹

16. *De valor*, 6. Un jorn sesdevenc que un juglar venc davant la reyna, e dic una cançó a lausor de nostra Dona. Molt plac a la reyna la cançó, e en la fama e en los gests del juglar la reyna conec quel juglar era home savi e de bona vida, e dix al juglar aquestes paraules: La valor de nostra Dona es molt gran, e segons que es gran faria honrar e amar en lo mon; per qui si jo podia trobar negun juglar qui volgués esser juglar de nostra Dona tan solament e hagués nom Juglar de Sancta Maria, jo li daria aquest libre e dariali messeó e qua anàs per lo mon loar nostra Dona; mas covendria quel juglar no prengués de negun home neguna re e que fos home just cast e de bona vida. Quant la reyna hac dites aquestes paraules, lo juglar se agenollá davant la reyna e clamàli mercè que ella li donàs aquell offici e que ell iria per prínceps preñats cavallers e burgeses e mercaders e per uns e per altres loar nostra Dona per entenció que la valor de nostra Dona fos honrada en lo mon. Molt plac a la reyna ço de que lo juglar la pregava e donàli messió q aquell libre, e lo juglar anà per lo mon loant la valor de nostra dDona, e ó que es en est LIBRE recontava, e les questions que hic son faya per entenció que pogués loar e fer loar la valor de nostra Dona. E gran era lo fruyt quel juglar faya daquest LIBRE, car per les lausors donava doctrina de loar nostra Dona, per les oracions donava manera de pregar nostra dona, e per les questions donava sciencia, e per les entencions donava manera de haver bones custumes.⁶²

19. *De honrament*, 3. E per qual dona, dix Lausor, son fetes tantes de cançons com de nostra Dona?⁶³

59. NEORL, vol. 10, p. 248.

60. ORL, vol. 10, p. 95.

61. ORL, vol. 10, p. 111.

62. ORL, vol. 10, p. 122-123.

63. ORL, vol. 10, p. 140.

30. *De alba, 11.* Aquest hom estava pres en un castell en lo qual cornaven tots dies alba, e al son que oía del corn qui significava lalba, ell se alegrava e remembrava la benança en que esser solía, en lo qual remembrament se adelitava per la bona entenció que havia en estar en lo loc en que estava e en lo pensar que havia de la mort. Un dia sesdevenc que demetre aquell home se alegrava com oía cornar lalba, un gran serpent venc en aquell càrcer on lo bon hom estava, e pujà per lome qui estava agenollat, e quant fo al coll de lome la serpent se aredortà e estec aredortada en lo coll del bon home demetre que la guayta cornava lalba.⁶⁴

Medicina de pecat (III.44)

Parays es loc assignat on estaran tuyt li salvat aytant de temps com Deus serà. En aquel loc cascú aurà en Jhesu tot so que volrà: loc on hom ausirà cantar àngels e sant, tant fort e clar, lausant de Deu sa unitat, sa trinitat e sa bontat e cascuna sa dignitat; encara la humanitat, per que Deus ver home està.⁶⁵

Proverbis de Ramon (III.26)

70. *De doctiva e aprensiva.*

4. Néguna mecànica doctrina es tant prop a natural, com música.⁶⁶

84. *De sò e de von.*

1. Sò es obget doír, e vou de significada concepció.
2. Sò es creada propietat qui es ixent de feriment, e la sua figura ix dell en les orelles.
3. Sens oír, la figura del sò no pogra esser en actu.
4. Sòn es ens confús, e la sua declaració està per vocals qui son parts simples dell.
5. Les letres consonants son de la confusió del sò e de les sues parts simples.
6. Sò en les letres consonants es de la una part confús per sí mateix, e de l'altra part clar per ses parts simples.
7. Vou es de sò, e ha molts diverses estruments.
8. Vou ha .j. estrument per lengua, altra per la viula, altre per la campana, altre per lorgue.
9. Lestrumet puja e avallal sò per letres vocals, e lo sò està al mig per letres consonants.
10. Vou es del sò que puja e avalla, e està en lo mig.
11. Declaració de sò es vou qui ha son compliment en pujar e en devallar e en sustentar.

64. ORL, vol. 10, p. 227.

65. ORL, vol. 20, p. 195.

66. ORL, vol. 14, p. 179.

12. Vou declara los appetits dels animals segons que es difusa per differentes especies.
13. Sens veu no fóra sò útil a neguna cosa.
14. Per colps de corses durs es gran sò, e majorment si son concavats.
15. Més està sò per fret e per sec o per calt e per sec, que per altra complecció.
16. Sò es major en les cisternes que en altres locs, per ço car ha més d'èer resclús.
17. Confusió de vous varies en .j. loc, es reducció delles a sò simple.
18. Sò trespassa les parets per ço car es tocat en làer qui es linya continua qui conté dintre e defora les parts.
19. Car sò no ha color, no pot esser vist.
20. Per negú estrument es veu tant ymaginable com per lengua.⁶⁷

258. *De auditus.*

1. Auditus es aquella potencia qui sent sò.
2. Ymaginació no ateny sò, mas la sua semblança.
3. Per natura de auditivitat e audibilitat es oír.
4. Lo martell qui fa sò en ferir lo clau, fer làer en lo clau, e aquell àer reté lo sò en les tues orelles ab qui participa.
5. Car làer ferit en la cisterna es pres, reté gran sò.
6. Qui ou veritat deu esser per natura alegre.
7. Qui ou nomenar Deus, enans deu amar que tembre.
8. Oges nomenar Deus ab reverencia.
9. Tanca tes orelles a leges paraules e obriles a honestes.
10. Oges parlar sovén de ton amic e tart de ton enemic.
11. No oges sens alcuna utilitat.
12. Mills ous de dia que de nit per ço car làer es pus espès de nit que de dia.
13. Pus que no vendries ton oír, nol sotsmetes a oír vils paraules.
14. Qui no entén ço que ou, ha oít debades.
15. La fi doír es entès.
16. Tres vegades embra ço que has oít per ço que ho retengues.
17. Negú dormir val bo oír.
18. Oír parlar de Deu es mellor oír.
19. Fug si ous de deu mal dir.
20. Oges ton amic e no ton enemic.⁶⁸

259. *De odoratus.*

11. Axí com les orelles atanyen sò per àer ferit, ateny odoratus per àer della vestit.

67. ORL, vol. 14, p. 196-197.

68. ORL, vol. 14, p. 282-283.

18. Les orelles no prenen lo sò de la trompa, mas la semblança daquell sò, e odoratus pren aquella mateixa odor de la rosa.

19. Car auditus participa més ab la fi de l'ànima que odoratus, es pus luy noble potencia.⁶⁹

Romanç d'Evast e Blaquerna (II.A.19)⁷⁰

2. *Del naixement de Blaquerna i del seu nodriment*, 8. A Blaquerna fou donat un estudiant com a guarda i com a mestre, el qual cada matí el portava a l'església abans que a l'escola i li ensenyava a pregar Déu; i després de missa el portava a l'escola de música per tal que sabés ajudar a la missa cantada.⁷¹

4. *De la disputa que Evast tingué amb Aloma, que no el volgué deixar entrar en religió*, 8. Doncs, si vós, senyor desitgeu ésser capellà i cantar missa, acontenteu-vos d'anar cada dia a l'església amb els frares i d'ajudar-los a cantar la missa llegint epístoles, lectures, responso, antífones, i de respondre al capellà que dirà la missa, tal com teniu per costum; [...] I jo iré cada dia a les religioses tal com tinc per costum i els ajudaré a cantar i a respondre a la missa i a l'honor del sant sacrifici de l'altar.⁷²

19. *Del contrast de Natana e Nastasia*, 10. Dementre que Natasia estava a la finestra, una donzella ab molt gran gent venia pregar Deus a lesgleya, e devia esser l'endemà nuvia. Molt fo bella e molt noblement vestida e cavalcava en un bell palafré; molts honrats homens la seguïen a peu e moltes honrades dones, bornadors, juglars qui cantaven e sonaven struments e homens qui ballaven fahien honor a aquella donzella.⁷³

21. *En qual manera Natana fo sacristana*, 1. Natana après molt be de letra e après lo cant e'l hufici en breu de temps. Tot dia stava en l'esgleya en oració e ajudava volentera a la sacristana.⁷⁴

48. *De Valor*, 1. Dementre que ell [Blaquerna] anava enaxí per la forest, atrobá un camí per lo qual vench un juglar a peu, molt pobrement vestit; son semblant e sa manera significá pobretat e tristícia de coratge. Blaquerna demaná al juglar per qual rahó significava son visatge marriment ni tristícia.

—Sènyer —dix lo juglar—, jo son vengut de una cort on es stat cavaller un noble baró d'estes encontrades. En aquella cort cuydava atrobar valor qui'm fos

69. ORL, vol. 14, p. 283-284.

70. Lulll introdueix en el *Romanç d'Evast e Blaquerna* dos poemes de metre trobadoresc: «A vós, dona Verge santa Maria» i «Sènyer ver Déus, rei gloriós». Aquestes composicions constitueïxen la mostra més propra que tenim al que hauria estat la poesia trobadoresca de joventut de Ramon Lulll. Aquests poemes, com que estan inserits dins d'un romanç, no és clar que estiguessin destinats a ser cantats i, en cas afirmatiu, tampoc tenim cap indici de com s'haurien d'interpretar.

71. NEORL, vol. 8, p. 95.

72. NEORL, vol. 8, p. 102-103.

73. NEORL, vol. 8, p. 147-148.

74. NEORL, vol. 8, p. 156.

restaurament a mon pobre vestiment e qui'm guardonás dels reprenimens que jo he fets longament contra aquells qui son enemichs de valor e per ço cor loava aquels qui en est mon mantenen valor; e anch en aquella cort no fuy guardonat per valor ni per negú de sos amadors. Sol per açó son entrat en pensament con faça .i. novell serventesch en lo qual diga mal de valor e de sos servidors.⁷⁵

52. *De penitencia, 1.* Blaquerna anava per lo boscatge remembrant e amant son creador e son Deu, cantant 'Gloria in excelsis Deo'.⁷⁶

53. *De perseverança, 1.* Tot aquel anny perseveraren e foren ensemps Blaquerna e Narpan en fer penitencia; e Blaquerna cantava ab los monges en l'esglesya antifenes, proses, ymnes, responses e esponia als monges les Scriptures.⁷⁷

58. *De acusació, 2.* Aquel bisbe convidá l'abat ab sos compayons e ensemps entraren-se'n en la çitutat aquel dia e menjaren ab lo bisbe. A la taula ach de diversses viandes e, en moltes maneres, copes daurades, baçins d'argent e çetres foren a la taula. Gran fo la multitut de les gents qui menjaven tots jorns en lo palau. Aprés la oració, com foren levats de la taula, vengren juglars ab diversses sturmens, qui cantaven e ballaven dients paraules contraries al vers que havien dit a la taula.

—Sènyer —dix Blaquerna al bisbe— açí ha juglars qui's tenen per tenguts con vos façen vostre plaer, per ço cor los havets donat a menjar. Jo he menjat ab vos e si a vos plahia voldria esser vostre juglar e volria dir alcunes paraules. Al bisbe plach e a tots los altres que Blaquerna parlás e digués ses paraules.⁷⁸

58. 3. Blaquerna se levá en peus e représ molt fortament lo bisbe de les viandes superflues e dels vestiments e les companyes que tenia e de los ornaments de la taula; e sobre totes coses représ lo bisbe con scoltava los juglars enemichs de la honor de Jesucrist, per lo qual era tan honrat e qui li havia creades tantes creatures per les quals donava plaer a sa persona.⁷⁹

64. *Benedicta tu in mulieribus, 1.* En la via era ·i^a. bella font dejús un bell arbre, a la ombra del qual estava un cavaller guarnit qui anava serchar ventura per amor de sa dona. Aquell cavaller avia levat son elme de sa testa per la gran calor; son cavall pexia de la erba fresca pres de la font. Lo cavaller cantava una novella cançó, en la qual blasmava los trobadors que havien mal dit d'amor e qui no havien loada sobre totes dones aquella dona que'l cavaller amava.⁸⁰

76. *De persecució, 1.* Considerá lo canonge de persecució en lo gran carrech en lo qual era posat per rahó de son ofici, per ço que pugués husar de justicia. Esdevench-se un dia que ell passava devant una taverna on avia ajustats gran re de tafurs e de guillarts e de arlots, los quals bevien en la taverna e cantaven e ballaven e sonaven struments. Lo canonge entrá en la taverna e comprá del vi e ballá ab los tafurs e dix estes cobles de Nostra Dona:

75. NEORL, vol. 8, p. 226.

76. NEORL, vol. 8, p. 244.

77. NEORL, vol. 8, p. 250.

78. NEORL, vol. 8, p. 266.

79. NEORL, vol. 8, p. 267.

80. NEORL, vol. 8, p. 291.

A vos, dona verge Santa Maria,
do mon voler, qui·s vol enamorar
de vos tant fort que sens vos no volria
en nulla re desirar ni amar;
car tot voler ha melloria
sobre tot altre qui no sia
volent en vos, qui es mayre d'amor:
qui vos no vol no ha d'on s'enamor!

Pus mon voler vol vostra senyoria
lo meu membrar e·l saber vos vull dar;
car sens voler, Dona, yo que·ls faria?
E vos, Dona si us play, façats membrar,
entendre, ·mar a clereçia
per ço que vagen en Suria
a los infeels convertir, preycar,
e·ls crestians façen pacificar.

Mant hom se vana que murria
pel vostre Fill, si loch venia;
mas paucs son cells qui·l vagen preycar
als infeels, car mort los fay duptar.⁸¹

78. *En qual manera lo bisbe Blaquerna fo apostoli*, 4. Esdevench-se un jorn que dementre menjava un cardenal, en sa cort vench un juglar molt be vestit e arreat e fo home de plaents paraules e bel de persona, qui cantava e sonava sturments molt be. Aquell juglar havia nom Juglar de Valor e era lo juglar que Blaquerna atrobá en la forest con atrobá Valor e·l emperador, segons que es recomptat en lo capitol "De Valor". Con lo cardenal hac menjat e lo juglar cantá cançons e cobles que·l emperador havia fetes de nostra dona santa Maria e de Valor, e soná sturments en los quals fahia los bals e les notes que·l emperador havia fetes a honor de Nostra Dona. Molt fo plaent a oir e a scoltar lo juglar e sos sturments, e lo cardenal lo demaná de noves e de son estament.⁸²

81. *Et in terra pax hominibus bone voluntatis*, 2. Totes estes maneres e moltes d'altres son mester a l'enteniment per ço que pusca entendre. E si tant es que per totes aquestes no pusca entendre, cové que hom recorra a la 'Art abreuyada d'atrobar veritat', qui es art per la qual puya enaxí l'enteniment a entendre con fa la veu a cantar per la art de musica.⁸³

84. *Adoramus te*, 7. A una festa l'apostoli feu professó ab gran re de prelats e de religioses e d'altres clergues. Grans foren los cants e les lausors que aquells donaven de nostre senyor Deus.⁸⁴

81. NEORL, vol. 8, p. 333-334.

82. NEORL, vol. 8, p. 343.

83. NEORL, vol. 8, p. 359-360.

84. NEORL, vol. 8, p. 380.

115. *De la fi del llibre, 1.* Blaquerna demaná al juglar qual era son ofici e lo juglar li dix que ell era juglar. —Bells amichs —dix Blaquerna—, l'ufiçi de juglaria fo atrobat per bona entenció, ço es a saber, per loar Deu e per donar solaç e consolació a aquells qui son treballats e turmentats en servir Deu. Mas en temps som venguts que quaix home no usa de la final entenció per que los oficis foren començats al començament.⁸⁵

115. 3. —E digats al Juglar de Valor que cant aquestes cobles en la cort, per ço que l'apostoli e ls cardenals mills ne sien remembrants en la vida dels apostols, en lo temps dels quals santedat de vida e devoció e valor vivien:

Senyer ver Deus, rey gloriós,
qui ab vos volgués hom unir,
membre-us dels vostres servidors
qui per vos volen mort sufrir
e fayts-los ardots lausadors
en vos honrar e obeir
de lur poder,
car vos hets plaent, dous desir
de lur esper.

Nada es novella frevós
e renovellen li desir
dels apostols, qui lausant vos
anaven mort plaent sentir;
e donchs, qui es veray ni bos
meta-s avant e vaja dir
lo gran poder
de Deu, qui hom fe-s devenir
en son saber.

Remembrat han frares menors
lo Salvador, qui volch vestir
ab si lo sant religiós,
e han fayt Miramar bastir
al rey de Mallorca·morós.
Iran sserrayns convertir
per far plaer
a Deu, qui a mort volch venir
per nos aver.

E donchs, que fan preycadors,
pus amen tant en Deu fruir?
Ni que fan abats ni priors,

85. NEORL, vol. 8, p. 577.

bisbes, prelats, qui enantir
 amen tant lurs possessiós?
 Ni que fan reys qui ab durmir
 e ab aver
 cuydon a paraís tenir
 e Deus veser?

Menors e miyans e majors
 han plaer en mi scarnir;
 e amors, lagremes e plors
 e sospirs fan mon cor languir.
 E m'anima creix son joyós
 remembrament e son albir
 e son voler
 en Deus, qui·m fay tots jorns jausir
 en son dever.

La dolça Verge vull servir
 de mon poder,
 car ssay m'a tramés dolç desir
 e bo esper.

Blaquerna, qui·m sabria dir
 on dey tener
 vas vostra cella, on desir
 sol Deus aver?⁸⁶

Taula general (III.11)

25. *Questió K. Còm es aquesta sciencia general a totes sciencie?* Aquesta sciencies per so cor es de generals comensamens e per so cor les altres sciencies an comensamens especial, axí com theologia qui à especials comensaments, so es as-saber, fe esperansa e caritat [...], e music e veu, de musica.⁸⁷

Tractatus novus de astronomia (III.29)

1.2. *De septem planetis. (3) De Marte.* Homines nati sub Marte [...] Item per naturam Martis sunt tubicines et tibicines, qui percutiunt aerem, quia plus de uento eicere possunt per os quam alii homines, quia sunt magis uacui et minus habent de carne.⁸⁸

86. NEORL, vol. 8, p. 579-581.

87. ORL, vol. 16, p. 490.

88. ROL, vol. 17, p. 111. (Traducció: «1.2 Dels set planetes. (3) De Mart. Els homes nascuts sota la influència de Mart per la seva naturalesa són músics que toquen trompes i flautes, els quals

Vita coetanea (IV.7)

I.2. Raimundus senescallus mensae regis Maioricarum, dum iuuenis adhuc in uanis cantilenis seu carminibus componendis et aliis lasciuuis saeculi deditus esset nimis, sedebat nocte quadam iuxta lectum suum, paratus ad dictandum et scribendum in suo uulgari unam cantilenam de quadam domina, quam tunc amore fatuo diligebat. Dum igitur cantilenam praedictam inciperet scribere, respiciens a dextris uidit Dominum Iesum Christum tanquam pendentem in cruce. Quo uiso timuit; et retis, quae habebat in manibus, lectum suum ut dormiret, intrauit.⁸⁹

I.3. In crastino uero surgens, et ad uanitates solitas redins, nihil de uisione illa curabat; immo cito quasi per octo dies postea, in loco quo prius, et quasi hora eadem, iterum se aptauit ad scribendum et perficiendum cantilenam suam praedictam. Cui Dominus iterum in cruce apparuit, sicut ante. Ipse uero, tunc territus plus quam primo, lectum suum intrans, ut alias, obdormiuit.

Sed adhuc in crastino, apparitionem negligens sibi factam, suam lasciuam non dimisit; immo post paululum suam cantilenam nitebatur perficere incohatam, donec sibi tertio et quarto successiue, diebus interpositis aliquibus, Saluator in forma semper, qua primitus, appareret.⁹⁰

---

percudeixen l'aire, ja que poden expulsar més vent per la boca que els altres homes perquè són més buits i tenen menys carn.»)

89. BONNER, p. 38-41. (Traducció de Bonner: «Quan Ramon era senescal de la taula del rei de Mallorca, era encara jove i es dedicava massa a la composició de vanes cantilenes o cançons, així com altres lascívies del segle. Una nit estava assegut al costat del seu llit, disposat a compondre i escriure en la seva llengua vulgar una cantilena sobre certa dona que llavors amava amb una amor fada. Mentre començava a escriure la predita cantilena, va mirar a la dreta i va veure el senyor Jesucrist com a penjant a la creu. En veure això, va tenir por, i, deixant les coses que tenia entre mans, es va ficar dins el llit per dormir.»)

90. BONNER, p. 40-41. (Traducció de Bonner: «L'endemà, però, s'aixecà i tornà a les seves vanitats de sempre sense preocupar-se per res d'aqueixa visió. Encara gairebé vuit dies després, al mateix lloc que abans i gairebé a la mateixa hora, una altra vegada es preparava a escriure i acabar la seva predita cantilena, quan el Senyor li aparegué de la mateixa manera en la creu. Més aterrit encara que la primera vegada, es va ficar de cop dins del llit i es va adormir.»)

»Però fins i tot l'endemà, descuidant l'aparició que li havia estat feta, no va deixar la seva lascívia. Al contrari, poc després s'esforçava a acabar la cançó començada, fins que el Salvador li va aparèixer, sempre en la mateixa forma, una tercera i quarta vegada, amb uns quants dies entremig.»)